

AYDINLAR VE BAZI VASIFLARI

Mehmet Cüneyt BİRKÖK*

Giriş

'Entelektüellik nedir?' veya 'Aydın kimdir?' sorusu, bu sorunun işaret ettiği sosyal grubun hemen her çağda ve toplumda görülmesi ve bu grubun bir fonksiyonu olan farklı türden bilginin açık bir şekilde giderek daha da çok etkinleşmesi ve yaygınlaşması sebebiyle, önemli bir sosyolojik analizin konusunu teşkil etmektedir. Sosyal pozisyonları itibarıyla sosyal tabakalarda müşahede edilebilir herhangi bir sınıfa ait net özelliklerin tümünü göstermeyen, ancak toplum yapısının üst tabakalarına yayılmış, toplumsal ortalamanın çok üzerinde ileri bir eğitime ve yeteneğe sahip izafi bir zümre vardır. Bu zümre, biyolojik bir unsur olan aklın ve zekânın tezahürüyle ortaya çıkan bilgi üretme fonksiyonu itibarıyla sosyolojik bir fenomen olarak incelenebilir. Bu çalışmada *aydınların* belirleyici fonksiyonlarının neler olduğu konusu tarihi metot kullanılarak tartışılmaktadır. Çalışmanın ana hatlarını çizmeye kullanılacak kavramların çerçevelendirilmesiyle başlamak gerekmektedir.

Aklın sosyal fonksiyonları pek çok bilim dalı tarafından farklı açılardan ele alınmaktadır. Adaletten sanata kadar her konu ile ilgili fikirler, ideolojiler, inançlar, felsefe, bilim, teknoloji, ve düşünce sistemleri gibi mevcut tüm kültürel ürünlerle ilgili olan aklın sosyal fonksiyonlarına, entelektüel hayat diyebiliriz. İşte bu hayatın aktörleri, konumuzun çerçevesini teşkil etmektedirler. Entelektüellik, genel olarak kültür dünyasında aktif rol yüklenen herkese atfedilmektedir. Fikirleri bizi etkileyen herhangi bir kişiden, insanlığın gördüğü en büyük dahilere kadar herkes çoğu kere bu sıfatla adlandırılabilir. Geniş anlamıyla ele alındığında, Aron'a göre, entelijansiya olarak adlandırılanlar gü-

* Sakarya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi.

nümüzde daha kalabalık bir yekûn tutmaktadırlar, daha özgür ve etkilidirler (Aron, 1957, s. 203-208). Dar anlamda sadece ilim adamları ve uzmanlar bu guruba dahil edilebilirler.

Bilginin üretilmesi ve yayılması konusunda evrensel formasyon yüklenerek toplumları daima derinden etkileyen, yönlendiren ve geleceklerini hazırlayan bir sosyal grup olmalarına rağmen genellikle diğer gruplar veya sınıflar kadar bilimsel analizlerin, ideolojilerin veya düşünce akımlarının konusu olmamışlardır. Şehirleşme, kırsal kesim, işçi sınıfı, burjuva gibi kavramlar bilimsel düşünceler, ideolojiler, doktrinler tarafından etraflıca değerlendirilmekte fakat bu değişimleri sağlayanların arkasında aydınların bir faktör olarak etkinliği yeterince analizlere katılmamaktadır. Sistematik bir yaklaşımla ancak yakın dönemlerde bilgi sosyolojisinin ve münferit aydınların kendileriyle ilgili olan bu konuya eğildikleri görülmektedir (Gouldner, 1979). Aydınlarla ilgili olarak Bilgi Sosyolojisi, Bilim Sosyolojisi, Aydınlar Sosyolojisi gibi mazisi oldukça yeni sahalar ve yaklaşımlar ortaya çıkmıştır.¹ Özellikle 19. yy.'dan bu yana hızlı toplumsal değişimde aydınların önemi ve etkinliği daha da iyi anlaşılmaktadır. Eski Yunan'dan beri özellikle aydınlar ve entelektüellikle ilgili olarak bilim adamları, sanatçılar, yazarlar ve filozoflar hakkında münferit çalışmalar yapılmıştır. Hatta, bilim ve sanatla ilgili daha genel çalışmalar da mevcuttur. Ancak genel bir teori halen kurulamamıştır. Düşünce ile sosyal yapı arasındaki ilişkiyi inceleyen bilgi sosyolojisi, bu çerçevede bir alt grup olarak aydınları ele almaktadır.

Sosyoloji ise, hem bir sosyal grup olarak ve hem de toplumdaki fonksiyonları bakımından sosyal yapı ve sosyal değişim içinde bir unsur olarak entelektüelleri incelemektedir. Gruplar, ait oldukları düşünce sistemi, tarihi süreç, toplum yapısı gibi faktörlerden bağımsız olarak anlaşılabilirler. Bu sebeple bazı sorular hareket noktası alınarak bir sosyolojik çerçeve çizilmelidir. Entelektüeller başlı başına bir sınıf mıdır, yoksa toplumdaki tabakalara veya sınıflara yayılmış mıdır? Halk aydını, yöneticiler, elit zümre, uzmanlar, bilim adamları, sanatçılar gibi münevverleri oluşturan kesimin nitelikleri, gelenekleri ve alt grupları nelerdir? Bilgi üretimi, düşünce sistemleri ne tür sosyal şartlara bağlıdır ve bu şartların aydın gurubunun oluşmasında hangi katkıları bulunmak-

¹ Bu konuda başlıca yazarlar ve bazı çalışmaları şunlardır: K. MANNHEIM, *Ideology and Utopia: An Introduction to the Sociology of Knowledge*, (trans. by) Louis Wirth and Edward Shils, H.B.J. Publishers, U.S.A., 1936.; Robert S. LYND, *Knowledge for What? The Place of Social Science in American Culture*, Evergreen Black Cat Book, U. S.A., 1964.; Peter L.BERGER, *Invitation to Sociology: A Humanistic Perspective*, Anchor Books, U.S.A., 1963.; Peter L. BERGER, T. LUCKMANN, *The Social Construction of Reality*, USA. 1966.; C. Wright. MILLS, *The Sociological Imagination*, Oxford Univ. Press., N.Y., 1959.; R. K. MERTON, *The Sociology of Science: Theoretical and Empirical Investigations*, Ed. by Norman W. Storer, The University of Chicago Press, Chicago, 1973.

tadır? Kültür değişmelerini ne ölçüde aydınlar sağlamaktadırlar? Tüm bu soruların ışığında aydın kesimin çok yönlü araştırılması ve hakkında genel bir teori kurulması gereken bir konu olduğu ortadadır. Aşağıda, entelektüellik hakkındaki yargıları sosyolojik bir bakış açısıyla değerlendirerek kavramı inceleyeceğiz.

Kavramın etimolojik anlamı

Değişen bir kavramın tam bir tanımı mümkün değildir. Bu sebeple kullanıldığı şekliyle anlamlandırmak yerinde olacaktır. Terimi kullanmak için ortaklaşa olarak zımnem kabul görmüş bazı temel kıstaslar mevcut olmakla birlikte, bunların önemleri yazarlara göre değişmektedirler. Entelektüelliğin sosyolojik bir tasvirini yapmak için bir başlama noktası olarak etimolojik bilgilerden hareket etmek yararlı olacaktır.

Latince bir kökten türetilen “intellect” kelimesi akıl, zekâ anlamına gelmektedir. Aynı kökten “intelligence” kelimesi daha ziyade mevcut zihni kapasiteyi vurgularken, “intellect” sözcüğü zihni gücü ifade etmektedir (Webster’s, 1989. s. 738-9). Ancak bu güç bilimsel olarak net bir şekilde henüz ortaya konmamıştır. Zihni gücü ölçmek için kullanılan testler de teknik ve kültürel olarak sınırlıdır. Bu konuda yapılan araştırmalar IQ (Intelligence Quotient) testlerinin ötesinde, standartlaştırılan zeka türlerinin en az 7 kategoride olduğunu ortaya koymuştur. Bunların arasında müzik zekası, uzay zekası, sosyal zeka gibi türler bulunmaktadır (Kantrowitz, 1993, s. 48-9). Başka araştırmalarda duyguların da zekayı belirleyen bir faktör olarak ölçümlenmelerde hesaba katılması gerektiği öne sürülmektedir. Zekânın ölçülerek belli bir standarda oturtulamaması, entelektüelliğin tanımında bir kriter olarak almayı engellemektedir. Öte yandan entelektüellik sadece biyolojik bir zihin potansiyelinin çeşitli meseleler karşısındaki performansı da değildir.

Dilimizde entelektüel sözcüğü, “Aydın, Münevver” kelimeleriyle karşılanmaktadır. “Aydınlatılmış, ışıklı” anlamına gelen münevver kelimesi ilahî kökenli bir ışık olan “nur” kökünden türetilmiştir. Bu etimolojik özellik aydınlığın, yani bilgi ile donanmanın, sadece akılla değil, duygu, sezgi, kalp gibi diğer faktörlerin de katılarak sağlanabilmesi anlamını vurgulamaktadır. Aydınlanma, sadece akıl için ve akla has bir vakıya değil, insanın bir bütün olarak, tüm veçheleriyle ele alındığı bir olgudur. Bu nedenle dilimize yerleşmiş olan entelektüel kelimesinin etimolojik olarak daha ziyade zihnin gücünü ön sırada tuttuğunu, Aydın’ın ise akıl ve inancı birlikte işaret ettiğini söyleyebiliriz. Genel kabul gören entelektüel niteliği şöyle açıklamak mümkündür: “Sanat ve bilimde gerekli olan ‘intelligence’den farklı olarak ‘intellect’, bir hüküm (maddeyi) ayırıştırma kapasitesi, bir sebep-sonuç ilişkisinin ötesine geçiş, değerlerin esas mânâsını bularak meslekî veya profesyonel hayata sokmaktır”(Coser, 1993, s.

288). Pek çok meslek sahibi insan belli bir probleme ait somut cevapları almaya yönelirken, entelektüeller realitenin ve kültürün somut ve aşikâr olmayan gizli unsurlarını, mânâları ve değerleri ararlar ve daha genel değerlendirirler. Onlar için geleneklerin, alışkanlıkların, eşyanın bulunduğu gibi olması asla tatminkâr değildir. Başka türlü düşünmekle daima bir üst gerçeği sorgularlar. Entelektüelecessüs onların kendilerini aşmalarını sağlamaktadır. Kendilerini, hakikat ve adalet gibi soyut düşüncelerin veya ahlâki standartların özel koruyucuları olarak da addederler (Coser, 1993, s. 288). Pratik olarak, toplumu sürekli müşahede altında tutar, problemleri ortaya çıkarır, hataları ikaz eder, çözüm yolları önerirler². Netice itibariyle entelektüellik, insanın sahip olabileceği ortalamanın üstündeki biyolojik potansiyelin ve evrensel özelliklerin yanı sıra, kültürlere göre de değişebilecek şekillerde sosyal olarak formlanması ve kültürel olarak donanması ile bir bilgi yaratma, kullanma ve koruma fonksiyonudur.

Tarihçe

Bazı kaynaklar modern entelektüelliğin Fransız İhtilali zamanında ortaya çıktığını kabul etmektedir (Huszar, 1960, s. 5). Terim olarak ise, 19. yy'da Fransa'daki Dreyfus³ olayında ilk defa tartışma konusu olmuştur (Outhwaite, 1993, s.288). Daha sonraki dönemlerde özellikle Rusya'da, Rusça Intelligent-siya kelimesi, Sovyet toplumunda işçi ve köylünün dışında kalan yönetici kitle-sini, Batı tarzı eğitilmiş Rus elit tabakasını –yöneticiler, yazarlar, bilim adamları, üniversite profesörleri– işaret etmek amacıyla kullanılmıştır (Seton - Watson, 1964, s.341). Terimin giderek genişletildiği ve daha sonra bu zümreye hukukçular, öğretmenler, doktorlar gibi bazı meslek gruplarının da katıldığı görülmektedir. 19 ve 20. yüzyıllarda Rusya'nın Batılılaşması ile birlikte büyük siyasi hareketler hep aydın sınıf içinde cereyan etmiş ve bu yüzden intelijansia kelimesi bir dönem sadece Rusya'daki üst tabakayı ifade eden bir anlam kazanmıştır. Daha sonra her ülkede sosyal ve siyasi hareketlerde baş rol oynayan aydınların –veya elit tabakanın– ortak adı olmuştur.

Batı toplumunda modern anlamda entelektüelliğin bir sosyal grup olarak belirli bir tarzda gelenek veya sınıf oluşturmaları, sosyal varlık olarak incelenmeleri ortaçağdan itibaren başlatılmaktadır. Coser, Batı'daki bu geleneğin oluşumunu ve değişimini şöyle özetlemektedir: Ortaçağdaki reformasyon ve

² Şu makale sözü edilen fonksiyona bir örnektir: özetle, "...Amerika bilinmeyen bir krize doğru gidiyor. Bazı ülkütücü istatistiklefin ışığında, toplumun sosyal sapma davranışlarla aşırı yüklendiği, bu davranışların artık normal kabul etmenin yerleştiği görülmektedir. Mesela, çocuklar tek ebeveynli evlerde büyütülmekte, bunun ekonomik, duygusal ve psikolojik olarak fahiş maliyetine katlanmaktadır. Ana-babalı aile yapısı bir nostaljiye dönüşmektedir. Amerika'nın sosyal çözülmesi devam etmektedir." (LEO, s.28)

³ Captain Alfred Dreyfus (1859-1935), Yahudi kökenli bir Fransız askeridir, vatana ihanetten 1894 ve 1895'de suçlu bulunmuş, 1906'da aklanmıştır.

rönesans döneminden sonra kilisenin monopolistik ve birleştirilmiş dünya görüşü parçalandı. Entelektüeller bağımsız bir ses olarak yükselmeye başladı. Yalnız dinî ve yalnız dünyevî güçler sosyal hayatta yer almaya başladı ve gerek kilise, gerekse dünyevî kurumların farklı olarak eğittikleri insanların düşünceleri birbirleriyle yarışmaya başladı. Çeşitli güç ve etki merkezlerinin ortaya çıkmasıyla, düşünce ve doktrin ekollerinin temsilcileri tarafından taşınan fikirlerin çatışmaları alevlendi. Bazı entelektüeller kısmen eski merkezlere bağlı kaldılar, ama en azından seçim şansları vardı artık. Entelektüeller 18. yy.'dan sonra okuma-yazmanın yaygınlaşmasıyla halk ve düşünce kurumları arasındaki karmaşık ilişkiler ağına önem vermek durumunda kaldılar. Modern dünyada, Doğu ve Batı'daki entelektüeller stratejik bir pozisyon aldılar. Sık sık kazanılmaya çalışıldılar, fakat sık sık da, israf edilmiş ekonomik değerler gibi, güç sahipleri tarafından harcanmaktadırlar (Coser, 1993, s. 288-9).

Eski Yunan'da, günümüzü de etkileyen sosyal ve siyasî faaliyetleri olan entelektüeller önemli bir zümreyi teşkil etmektedir. Düşünme, akıl yürütme gibi felsefî nitelikli de olsa entelektüelliğin temel geleneklerinin bu dönemde fonksiyonel olduğunu görüyoruz. Ayrıca insan, kainat, madde, ruh, devlet, sosyal sistem, elitler gibi önemli kavram ve konularda kendilerinden sonraki düşünürleri etkileyen ve günümüze kadar uzanan düşünce ve ekoller bu dönemde kurulmuştur. Bu dönemin aydınları ile sosyal yapı arasında güçlü bir etkileşim görülmektedir. Daha sonraları Batı'nın Ortaçağında teolojiyle uğraşan din adamları ortaya çıkmaktadır. Bunların bir kısmı Hıristiyanlık ile İlkçağ felsefesini bağdaştırmaya çalışmışlar, bir kısmı da ilkçağ ile İslâm felsefesi arasında tercüme yoluyla aracılık yapmışlardır (Keklik, 1982, s.58-60). Dolayısıyla entelektüel tarihte pek fazla orijinal katkıları yoktur. Bu dönemde sosyal yapı bakımından asıl etkili olanlar ruhbanlardır. Bir tür yönetici elit olmalarına rağmen bu dönemin ruhban sınıfı, entelektüel sayılmamaktadır. Ancak Batı'nın seküler döneminde bilimin yerini kabul eden ruhbanlar, dinî entelektüeller olarak adlandırılmaktadırlar. Dikkat edildiği takdirde, modern anlamda bir aydın kesimin (entelektüel rasyonal düşünceyle başlatıldığı görülmektedir. Ortaçağ teolojisinin tek düşünce, kilise kurumunun hakim güç olduğu bir dönemde aklın ve insan tecrübesine dayanan bilimin yaşaması mümkün değildir. Bu sebepten dolayı, Batı'da entelektüelliğin tarihi kilise hâkimiyetinin kaldırıldığı sekülerizmle birlikte başlatılmaktadır. Öte yandan bu dönemde İslâm düşünürleri tarafından pek çok bilim dalının temelleri atılmış veya bunlara rasyonal katkılar yapılmıştır. Dinî inançların ya da kurumların münevverleri engellemesi veya yanlış yönlere sürüklemesi şöyle dursun, bütün çalışmalar ibadet amacıyla yapıldığı için artırılmaya ve yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Bundan dolayı yükselme dönemlerindeki İslâm toplumlarında aydınların, sosyal kurumlarla

barışık olmanın da ötesinde, toplumsal değerlerin gerçek bir tezahürü oldukları anlaşılmaktadır. Sonuç olarak entelektüellik kavramında (rasyonel olmakla eş anlamlı olarak) bilimsel olmak veya en azından bilime aykırı olmamak şartının mutlaka sağlanmış olduğunu görüyoruz.

Bununla beraber, günümüzde kavramın ferdi tanımlayan bir vasıf olarak da anlam kazandığı görülmektedir. Bir gazeteci, öğretmen veya ortalama kültür birikiminin üstünde olan herhangi bir meslek erbabı entelektüel sayılabilmektedir. Hatta doktorluk, avukatlık gibi bazı meslekler bilimsel veya kültürel derinlik şartı aramaksızın entelektüellik sıfatını sağlamaktadırlar. Çok okumak veya çeşitli konularda detaylı mâlumat sahibi olmak da entelektüel alamet sayılmaktadır. Kavram, sayı itibarıyla az, ama nitelik itibarıyla çok önemli bir zümre olarak düşünülmektedir. Ancak, bilim, sanat, din, meslekler gibi değişik kategorilerdeki fertlerin hepsini kapsama dahil etmek tanımı anlamsızlaştırır. Bu safhada önemli bir unsur kavramın kapsamına dahil etmek gerekmektedir. Bu da aydının toplumu etkilemesidir. Entelektüelleri toplumu değiştirme gücüne sahip, gerekli özel şart ve yeteneklerle donanmış bir kesim olarak ele almak gerekir. Aşağıda, değişme ve aydın arasındaki ilişkide, aydınlara ait bazı vasıfların değerlendirilmesi yapılacaktır.

Entelijansiya sınıfı ve kültürel değişme

Entelijansiya terimi, kültürel değişmeyi sağlayan, küçük bir azınlık olan elit grupları veya kültürel bakımdan önde gelen şahısları işaret etmek amacıyla kullanılmaktadır. Kültür değişmelerini sağladıkları konusunda tereddüt olmakla birlikte işlevleri itibarıyla tartışılmaktadır. Toynbee'ye göre, genel olarak aydınlar kültür transformasyonu vasıtasıyla değişmeyi sağlarlar, yani, herhangi bir toplumda yabancı bir medeniyetin darbelerine hayatı adapte etme problemini çözmek ve hizmet etmek için özel bir sınıfa ihtiyaç vardır; elektrik akımını bir voltajdan diğerine değiştiren transformatörün beşeri karşılığı gibi genellikle Rusça adı entelijansiya ile bilinen sınıf bu talebe cevap vermek üzere sahneye çıkmıştır (Toynbee, 1947, s. 393-403). Bu grupların kendilerine has kimlikleri ve sosyo-politik nüfuzları vardır. Toplumlara göre ağırlıkları değişmekle birlikte ne orta sınıftan ne de herhangi bir mesleki gruptan net bir şekilde ayrılmazlar, çünkü içinde buldukları toplumun sosyal özelliklerini taşırlar. Bu bakımdan orta sınıf büyüdükçe ona bağlı olarak entelijansiya da gelişmektedir.

Ancak, Seton-Watson'a göre, gelişmemiş ülkelerdeki orta sınıfla entelijansiya arasında böyle bir kültürel bağlantı yoktur. Gelişmekte olan ülkelerde, Batılılaşma sebebiyle, entelijansiya ait oldukları toplumun özellikleriyle mücehhez değildirlir; Batı'nın askeri ve ekonomik gücüyle başa çıkabilmek ve Batı

tarzını elde edebilmek için Batı toplumunu taklit ederek (Rusya ve Japonya örneği), yahut Batı siyaset ve eğitiminin baskısı veya istilası (Hindistan ve Çin-Hindi örneği) ile dış güçler tarafından sunî olarak yaratılmışlardır (Seton-Watson, 1964, s.340-1). Bundan dolayı ortak kültürel özellikler bakımından orta sınıfa bağlı değildirlere. Toynbee'ye göre ise, İntelijansia, davetsiz medeniyetin oyunlarını, gerektiği takdirde onların toplumlarında hareket edebilecek kadar öğrenmiş bir irtibat subayı sınıfıdır (Toynbee, 1947, s. 394). Batı tarzı eğitimleriyle kazandıkları idealleri ile kendi toplumlarının realiteleri arasındaki tenakuz, onların kritik etmeden herhangi bir Batı kaynaklı fikri kabul etmelerine ve bu yöndeki organizasyonlar veya hareketler içinde liderlik yapmalarına sebep olan başlıca faktördür.

Tarih felsefesi açısından medeniyetleri, buna bağlı olarak da aydınların toplumsal rollerini değerlendiren Toynbee'ye göre bu ülkelerin aydınlarının batılılaşma macerasındaki tutumları, bir yanılgıdır. Silah, iktisat gibi onun üstün olduğu hususlarda başa çıkabilmek isteyen aydınlar, Batı'nın sadece bu ürünlerini alabildiler. Çünkü amaçları sadece buydu; yenilgiyi Batı'nın kendilerine karşı kullandığı araçları edinerek giderebileceklerini sanıyorlardı. Onların arkasındaki gerçek sebebe ulaşamadılar. Bu unsurların ithaline değil, kendi ülkelerinde üretilmesine ihtiyaçları vardı. Silah satın almakla veya iktisadi sistemlerini değiştirmekle güçleneceklerini sandılar. Oysa güç araçlarda değil, toplumun iç dinamiklerinde bulunan yaratıcılıkta gizliydi. Toynbee, nihai analizinde medeniyetleri yaratan bir çeşit ruhsal gücün varlığına işaret ediyor: "...her şeyin üstünde spiritual kültürde bulunan iç güç, medeniyet olarak adlandırılan şeyin harici görüntülerini yaratır ve yaşatır" (Toynbee, 1959, s. 166-7). Bu sebeple aydınlar, toplumun spiritual kültüründe bulunan gerçek dinamikleri olan yaratıcılıklarını kullanmadıkça elde edilen sonuç başarısız bir taklitçilik olacaktır. "Gerçek şeydu ki her bir medeniyet, her bir hayat tarzı ayrıştırılmaz bir bütündür (tamlıktır), bütün parçalar birbirine kenetlidir ve kendi içinde birbirine bağımlıdır" (Toynbee, 1959, s. 251).

Bu sebeple aydın, kendi sosyal realitesinin bir fonksiyonu olmalıdır. Temel fonksiyonlarının bilgi üretimi ve topluma yansıtılması olduğuna göre, bu faaliyet kendi sosyal realitesinden bağımsız değildir. Elbette hiç değişmeyen veya çok uzun süreçlerde değişen faktörler bulunmakla birlikte, sosyal realiteler değişmektedirler. Niteliklerin, geleneklerin, sosyal rollerin her toplumda ve çağda farklı olduğu görülmektedir. Bu gözlem, genel vasıfların ötesinde kültür- lere ait değişken olan özel niteliklerin de söz konusu edildiği bir tanıımı gerekli kılmaktadır. Böylece eğitilmiş insan, kendi sosyal realitesinden neşet etmiş ve ona yönelmiş olduğu takdirde aydınlatma misyonunu yüklenebilecektir. Aksi takdirde, toplum kendi kültürel nitelikleriyle donanmadığını gördüğü "oku-

muşunu” sosyal kontrol mekanizmalarıyla reddedecektir. Toplumumuzda bazı yabancılaşmış kişilere “entel” denilerek reddedilmesi bunun bir örneğidir. Ayrıca, toplum empoze edici veya dikteci aydın ve elit tipini de dışlamakta, bunların dayatmacı uygulamalarına mümkün olduğunca direnmektedir. Kendisinin –daha açık bir deyimle kendi kimliğinin bir parçası olan aydının– üretmediği bilgiye yabancılık çekerek onu reddetmektedir. Yabancılaşmış aydının kimliğinin yanı sıra, sahip olduğu bilginin de halk tarafından alaycı bir üslupla hor ve hakir görülerek reddedilmesi çok önemli bir husustur. Böylece bilgi ile insan arasında farklı bir kimlik unsurunun bulunması gelişmeyi engelleyen bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sebeplerden dolayı, aydının profesyonel geleneklerinin yanı sıra toplumuna ait kültürel geleneklere de bağlı olması gerekmektedir. Bu gelenekler aydının halkıyla arasındaki iletişim kanalıdır. Daha açık bir deyişle halk ile aydının aynı dili konuşuyor olmaları gerekmektedir. Aksi takdirde, birbirlerinin dillerini anlamamaları durumunda aydın, halkı tenvir eden, ülkeye hizmet eden bir “münevver” değil, bir yabancıdır.

Bir başka yaklaşımla kültürel geleneklere bağlılık konusunu bilgi sosyolojisi ışığında irdelemekte fayda vardır. Her çağın ve toplumun sosyal şartları farklı olduğundan bu iki boyuta göre aydınların sosyal realiteye bakış açıları, ilgi alanları ve genel olarak düşünce yapıları değişmektedir. Meselâ, eski Yunan’da filozoflar genellikle akıl ve metafizik yaklaşımlarla felsefeye; daha sonraki İslâm medeniyetinde âlimler ve hâkimler akıl ve tecrübenin yanı sıra en önemli bilgi kaynağı olarak vahyi esas alarak bilime, dine, irfana; Modern dönemde ise materyalist ve rasyonalist yaklaşımla bilim ve sanata ağırlık vermişlerdir. Her toplumun dönemlere göre kendine has genel anlamda bir psikolojik realitesi ve onun ürettiği bir psikolojik modeli olduğunu bilgi sosyolojisi ortaya koymaktadır. Bilim, sanat ve din, farklı sahalarda olmalarına rağmen, mevcut modele uygun olarak yapılanmaktadır. Sosyal dünya bu modele göre şekillenmektedir. Aydınların da genel olarak bu modele uygun bir niteliğe sahip olan entelektüel dünyaları vardır. Bu bakımdan genel vasıfların yanı sıra, toplumlardaki psikolojik realiteye göre değişen özellikler de son derece önemlidir. Aksi takdirde bazı toplumlarda aydınları müşahede etmek imkânsızlaşır. Yunus, Mevlâna, Arabî gibi İslâm toplumlarındaki pek çok mutasavvıf kendi dönemlerindeki psikolojik modelin (entelektüel hayatın) tezahürleridirler. Mistiklerin aydın sayılabilmeleri tartışmalıdır. Ancak, mutasavvıflar bir aydın gurubunu oluştururlar⁴. Sadece Batı Medeniyetindeki anlamıyla rasyonel dü-

⁴ Mistisizmle tasavvuf arasında kısaca şu farklar vardır:

- 1) Mistik sadece veved ehli, Mutasavvıf ise aynı zamanda ilim tâlibidir.
- 2) Tasavvuf mistisizmi kapsar, tersi mümkün değildir.
- 3) Tasavvufun dayandığı beşer üstü bir menşee olduğu halde, mistisizmin yoktur.
- 4) Tasavvuf ferdi gayret gerektirdiği halde, mistisizmde buna gerek yoktur.

şünceyi belirleyici bir vasıf olarak alırsak bu isimlerden hiçbirini aydın sınıfına dahil edemeyiz. Oysa kendi kültür sistemimiz içinde her biri yüzyıllar ötesinden günümüzü aydınlatmaktadır.

Yukarıdaki değerlendirmeler bizi, bilimsel yaklaşımların ve ekollerin dışında farklı bir entelektüel kültürel geleneğin olduğu sonucuna götürüyor. Bu gelenek hiç değişmemektedir. Shills'e göre entelektüelliğin en önemli geleneği, ilahî olanla (sacret) temas kurmaktır. Esasen din ve bilim, sembolleri farklı olmakla birlikte aynı nihaî gerçeği aramaktadırlar. Bilim, dinden farklı sembol ve metotlarıyla henüz bilinmeyi aramaktadır (Shills, 1960, s.55-62). Aydının meseleyi hangi çerçevede ele aldığı ve ne yönde bir sonuca ulaşacağını, başka bir deyişle entelektüel tavrını, bir ölçüde mensubu bulunduğu kültürel gelenek belirlemektedir⁵. Bu kültürel gelenek, bilimsel geleneğin yanı sıra tarihin derinliklerine doğru uzanan bir bilgi zeminini kapsamaktadır. İnsanlığın kültürel macerasında insanı bir bütün olarak almamak, Batı entelektüelliğinin (intelijansia) misyonunda önemli bir eksiklik olarak ortaya çıkmakta, bir dönem sadece doğmaların başka bir dönem de aklın veya iktisadî çıkarların mutlak hakimiyeti, insan mutluluğunu önleyerek bir tür kaosa sebep olmaktadır. Entelijansiya ile toplum arasındaki bu çatışma tüm toplumların problemidir. Nitekim P. Rieff'in sosyal kritik çalışmaları, egemen entelektüel trend ile ahlaki geleneklerin sürdürülmesi arasındaki çatışmaları işaret etmektedir. Bu aynı zamanda sürmekte olan kültürel ve ahlaki krizin de keskin bir analizidir. Ona göre kültürlerin ortak ideal davranışlara dayanmalarına ve ahlakçı olmalarına rağmen modern entelektüel kültür, özellikle de normal değer yargılarından uzak olarak her şeyi iyi gören ve çözücü kültür, insanlığın ideallerini küçük ve ilkel görerek bozmuş ve ayartmıştır. Ahlaki duyuların baskı altına alınmasında ve törpülenmesinde bu tavrın sebep olduğu manevi uyuşukluk yatmaktadır (Muller, 1991, s.49-52).

Nitekim, Batı kaynaklarında entelektüellik değerlendirilirken Batı medeniyetinin kültürel köklerine bağlılık onun ayrılmaz bir parçası sayılmaktadır.

5) Tasavvufta insan zihni ve ruhu için çeşitli eğitim ve terbiye metotları ve teknikleri olduğu halde mistisizmde yoktur.

6) Tasavvuf insana devamlı bir ruhî yücelme sağlar.

7) Mistisizmde ızdırap önem taşır, tasavvufta ise özel bir yeri yoktur. (Kurtkan Bilgiseven, 1985, s. 238-246.)

⁵ Rick Tilman, C. Wright Mills : a native radical and his American intellectual roots, Pennsylvania State University Press, 1984; Congdon LEE, Exile and social thought : Hungarian intellectuals in Germany and Austria, 1919-1933, Princeton University Press, N.J. 1991; Authors of their own lives : intellectual autobiographies, University of California Press, 1990; Helmut WAGNER, Alfred Schutz : an intellectual biography, University of Chicago Press, Chicago, 1983; Piotr SZTOMPKA, Robert K. Merton, an intellectual profile, Macmillan, London, 1986; Jean B. QUANDT, From the small town to the great community: the social thought of progressive intellectuals, Rutgers University Press, New Brunswick, N.J. 1970

Bazı yazarlar toplumda entelektüel niteliklerin giderek azaldığını, bunun kültürel kimliği oluşturan "Graeco-Roman" geleneğin önemini kaybetmeye başlamasından anlaşıldığını öne sürmektedirler. Bir yazar endişesini şu şekilde açıklıyor: "...Modern yabancı lisanlardan farklı olarak İngilizce ve İncil lisanı (İbranice), Graeco-Roman geleneği ana dili İngilizce olan her ferдин kültürel kimliğinin esasını oluşturur ve böylece her Amerikan entelektüelinin taşınması gereken zorunlu bir vasıf olmalıdır. Aktif çevremizin ve eğitim kurumlarımızın yüzyıl öncekinden farklı olmasını akademinin görememesi sebebiyle, Graeco-Roman geleneği gereken yere yerleştiremeyerek, eğitim amaçlarımızı ve metotlarımızı buna uygun hale getiremeyerek, eğitimimizin bu vazgeçilmez parçasını kurumlarımızdan tamamen uzaklaştırma başarısızlığına uğradık. Bu çok ciddi bir tehlikedir. Her seviyedeki Yunanca ve Latince öğretmenleri çağdaş Amerika'ya kendi konularındaki potansiyel katkılarını diğer disiplinler ve programlardaki meslektaşlarıyla birlikte çok iyi hesaplamalıdır" (Alain. 1975, s.25-34). Yazar, genel olarak Yunan ve Latin dilini ve edebiyatını bilmenin de ötesinde esasen bu kültürlere vakıf olmayı ve bu günkü entelektüel hayatın çok önemli bir parçası, kaynağı olma şartını aramaktadır. Genel olarak toplumda kurumlaşmış düşüncenin aydında bir nitelik olarak aranması boşuna değildir.

Bu değerlendirmeler, Batılı aydının kendi kültürel kimliğinden uzaklaşmasının çok ciddi bir tehlike olarak görüldüğünü ve dolayısıyla entelektüellik için çok geniş kapsamlı medeniyet temellerinden oluşan bir kültürel kimliğin gerekli şart olarak arandığını ortaya koyuyor. Öte yandan, yabancı kültür unsurları bu zümre tarafından bilinçli bir şekilde topluma intikal ettirilirlir. Bu bakımdan aydınların niteliği, toplumun maruz kaldığı kültür değişmelerinin faydalı veya zararlı olacağı konusunda önemli bir faktördür. Bu realiteyi kendi analizimizde Türk aydını açısından değerlendirirsek, Milli kimlikle eş anlamlı olarak kültürel kimliğin esas unsurlarının taşınmasının şart olduğu sonucuna varırız. Çünkü, toplumdaki aksaklıkları, problemleri ve çatışmaları gideren, yeni kurumlar ve fonksiyonlar ihdas eden, böylece toplumun geleceğini belirleyen ve onu bu geleceğe hazırlayan aydın kesimidir. Çok önemli bir fonksiyonları da geleceğe ait öngörüler belirlemektir. Sahip olunan normları ve gelenekleri, aydının bağımsızlığını zedeleyen bir unsur olarak değil, geleceği yaratmak için kullanılacak malzeme ve dinamizm olarak görmek ve kullanmak gerekir.

Kültürel değişimin bilgi dinamiği

Toplumların gelişmesini sağlayan temel unsur bilgidir. Tarih boyunca gözlemlenen sosyal değişme çizgileri büyük ölçüde bu unsur ile iştilgal eden fertler tarafından yönlendirilmektedir. Tarihin her devrinde mevcut olan aydın kesimi son dönemlerde özellikle bilginin çoğalması ve yaygınlaşması sebebiyle

giderek büyüyen ve önemleri daha da çok artan bir kitleyi oluşturmaktadırlar. Bilginin yaygınlaşması, eğitim ve teknoloji olmak üzere iki önemli faktörün gelişmesine bağlıdır. Eğitim kurumlarının değişmesi, gelişmesi, yaygınlaşması ve kamuya açık hale gelmesiyle bilgi daha geniş bir kesime yayılmış, dikey hareketlilik artmış ve daha çok sayıda entelektüel yeteneğe sahip fertler bu yeteneklerini kullanarak kültürün yaşamasını sağlamaya ve toplumlarının geleceğine katkıda bulunma imkânına kavuşmuşlardır. Öte yandan teknolojik sahada, özellikle insanın zihin gücünü artıran araçlar olarak bilgisayarlar ve iletişim teknolojisi bilginin kullanımını kolay ve yaygın bir hale getirmiştir. Böylece sürüp giden bilgi ve aydın arasındaki karşılıklı etkileşim her iki unsurun da giderek çoğalmasına ve yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Bir yandan kesim olarak aydınlar giderek çoğalmakta, diğer yandan bilinen alanın sınırları genişletilmektedir.

Modern dönemde genel olarak iletişimin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla mevcut bilgi hazinesi herkes için rahatlıkla ulaşılabilir bir konuma gelmiştir. Bilgi edinmede kazanılan bu kolaylık bir anlamda bilginin ulaşılma güçlüklerinden doğan önemini azaltmaktadır. Çağımızdaki bilginin genel niteliği, işlenmiş ve hazır bir halde kullanıcıyı bekler olmasıdır. Aydınlar genel olarak bilginin yaratıcıları, dağıtıcıları ve uygulayıcıları olarak değerlendirilmektedirler. Bu vasıflar kısaca "sembol kullanıcıları" olarak belirlenebilir. Semboller, kültür alanındaki varlıkların birlikte oluşturdukları bir dünyadır (Coser, 1993, s. 288-9). Mevcut teknoloji, sembollerin bilgi kanallarıyla her yere ulaşmasını sağlamaktadır. Böylece aydınlar da her yere erişebilmektedirler. Cebimizdeki çeşitli türlerdeki bilgisayar cihazları sayesinde dünyanın en uzak köşeleriyle bilgi iletişimi veya işletimi yapabiliriz. Dünya çapında kurulmuş olan bilgisayar ağları gibi teknolojiler hemen her tür bilgiye ulaşmadaki mekân engelini büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır. Bu durum, yerel bilgi kapasitesine diğer bilgi kaynaklarının eklenerek global bilgi kapasitesine geçilmesini sağlamıştır. Böylece bilgide kapasite ve depolama bir problem olmaktan çıkmaktadır. Bunun konumuz açısından anlamı şudur: Entelektüellerin tarifinde ele alınan "intelligence" kelimesindeki (çok miktarda referansı zihinde barındırmak anlamında) kapasite niteliği önemini büyük ölçüde yitirmektedir. Bilgiyi kümülatif olarak biriktiren ve her istenildiğinde o konuda etraflıca malumat sunabilen kültürlü insan tipinin yerine bilgisayar geçmiştir. Veya zıt bir ifadeyle aydınlara ait olarak kabul edilen bilgiyi üretme, dağıtma ve uygulama fonksiyonu, teknoloji vasıtasıyla geniş halk tabakalarına doğru yayılmaktadır. Çağdaş eğitimin en önemli prensiplerinden biri bilgiye nasıl ulaşılacağını ve işleneceğini öğretmektir. Bu noktada entelektüellerin ayırt edici bir başka vasıfları ortaya çıkmaktadır:

Entelektüelliğin önemli bir kriteri de yeni şeyler meydana getirebilecek nitelikte zihin potansiyeline ve gücüne sahip olmaktır. Mevcut kültür veya bilgi sisteminin sınırları içinde hareket etmek farklı bir şey değildir; bu tarz bir kültürel davranış herkes için mümkündür. Bilgi ile iştilen eden her insan yaratıcılık⁶ faaliyetine kısmen katkıda bulunmaktadır. Meselâ, Edison'un eğitimlerini ve onlara bilgi aktaran diğer insanları göz önüne alırsak, bilgi üretiminin aslında, –bazen bazı kişiler tarafından kısmî sonuçların elde edilebildiği–, fakat esasen sürekliliği olan kolektif bir fonksiyon olduğunu görürüz (Schempp, 1989. s.12). Mevcut bilgi birikimi Edison'a ulaştırılmakta ve bunun üzerinde yeni terkipler ve çağrışımlarla icatlarını yapmaktadır. Buradaki fonksiyon, yani bilgi sınırını ulaşılan son noktanın ötesine taşıma fonksiyonu, entelektüellik için esas alınması gereken bir kriterdir. Çünkü, değişme açısından toplumun ihtiyaç duyduğu farklılık, daha önce bilgi sistemimizin sınırları içinde bulunmayan yeni bir unsur dahil ederek hudutları daha da ileriye taşımaktır. Devrim yaratacak nitelikte büyük keşif ve icatlara artık rastlanmamaktadır. Çok küçük niteliklerdeki keşif ve icatlar, yenilikler, değişiklikler ve geliştirmeler çağımızda son derece yoğun olarak vuku bulduğu için herhangi bir alandaki bilgi birikimi çok kısa sürelerde katlanarak artmaktadır. Böylece çok küçük bir yenilik tek başına değerlendirilince önemsiz, fakat diğerleriyle bir arada değerlendirildiğinde ise aslında büyük değişmelerin gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. Bilgisayar teknolojisi buna bir örnektir. Yılda bir veya bir kaç kere değişen teknoloji bir öncekinden daha gelişkin olmaktadır. Elbette bizim konumuz, sadece teknik bilgi veya ferdin sadece kendisini bağlayan, bilimsel bilgi olarak mevcut bilime veya kültürel bir norm olarak sosyal hayata intikal edememiş türden sübjektif bir bilgi değildir; genel olarak kültür, bilgi ve özellikle de insan ve toplumsal bilgi arasındaki ilişkidir. Bir bilgi doğru veya sosyal boyuta çıkabilecek niteliklere sahip olmakla birlikte herhangi bir sebepten dolayı bu gerçekleşmemiş, kâşifinin veya mücidinin kendi çevresinden dışarı çıkamamışsa, sosyal hayata somut bir katkı müşahede edilemeyeceğinden, sosyolojik olarak entelektüelliğin müşahedesine imkân sağlayan bir kriter olamaz. Öte yandan yeni bir bilginin sosyal boyuta ulaşması oldukça uzun bir süreçtir. "...İlimde ve maddî olmayan kültürün diğer sahalarında vukua gelen yenilikler muayyen bir kesafeti, şiddeti bulmadıkça, fertlerin atitütlerinde, zih-

⁶ İslâm düşüncesinde *ilim* (bilgi) Allah'ın mutlak sıfatlarından biridir. Bu sıfatın dışında bulunan herhangi bir bilgi yoktur. Dolayısıyla insan ancak mevcut bilgiyi idrak etmektedir. Bu idrâk muhakeme, gözlem, düşünme, kıyaslama, ilham vs. gibi çeşitli kavramlarla adlandırılan zihni faaliyetlerle elde edilmektedir. Küllî bilgi, sürekli olarak ferdi veya toplumsal bilinç seviyesinde tezahür etmektedir. Bu süreç ileride de devam edecek olan bilgi maceramızı ifade eder. Bundan dolayı fert için bir bilgiyi yoktan var etmek söz konusu değildir, ancak terkip etmek veya idrak etmek mümkündür. "Yaratma" kelimesini bu anlamda kullanıyoruz. Ayrıca, yine *alim* sıfatından dolayı İlim ile din aynı realitenin iki vechesidir; birbirlerini tamamladıkları için aralarında tenakuz yoktur.

niyetlerinde, bilhassa davranışlarında belirmedikçe maddî kültür kısımlarındaki yenilikler kadar göze çarpmayabilirler; fakat bunların sonradan sebep olduğu büyük inkılaplar, daha evvelki safhalarda gizli gibi kalan bu gelişmeler hakkında bize sarıh bir fikir verebilmektedir”(Turhan, 1987, s. 30). Kısaca, entelektüellerin ürettikleri bilgi kişisel sınırlarını aşarak toplumsal boyuta ulaştığında, bir sosyal değişme ve aydınının rolü gözlemlenebilmektedir.

Sonuç

Entelektüeller çeşitli dönemlerde ve toplumlarda farklı özellikler göstermişlerdir. Başlıca ortak özellikleri toplumdaki yenilikleri sağlayan bir kesim olmalarıdır. Bu kesim, toplumun çeşitli tabakalarına yayılmış ilim adamları, din adamları, sanatçılar, yöneticiler, elitler gibi buldukları sahalar ve kurumlarla birlikte anılan alt gruplardan oluşmaktadır (akademik entelektüeller, sanatçı entelektüeller gibi). Bir anlamda sosyal değişimin gerçek üreticisidirler. Ancak, ele alınan manadaki aydınlar sınıfının öneminin giderek azaldığını düşünenler de vardır. Onlara göre dünya çatışmacı grupların ve birbirine muhalif organizasyonların olmadığı bir topluma doğru gitmektedir. Böyle bir cemiyette ideoloji üreten entelektüellerden ziyade uzmanlara daha çok ihtiyaç vardır. Mevcut mekanizmanın daha da geliştirilmesinde bürokratlar, uzmanlar, sosyal mühendisler önem kazanmaktadır (Molnar, 1960, s.192-8; Barzun, 1959, s.15-24). Bu görüşler, aydınlara atfedilen sosyal görevleri ideoloji üretmekle sınırlamaktadır. Günümüzde entelektüeller, yönetici elitlerden ayrı olarak bilim ve sanatla uğraşan bir kesimdir. Bir sınıf olup olmadıkları tartışılmaktadır. Fakat en azından sosyolojideki klasik ölçülere göre net bir sınıf teşkil etmedikleri konusunda hemen hemen görüş birliği vardır. Mesela, kendi niteliklerinin farkında olmalarına rağmen top yekûn hareket edici tarzda ayrıca bir sınıf şuuru taşımazlar. Sosyal pozisyonları itibarıyla toplumda buldukları yer orta ve üst tabakadır; herhangi bir sınıfa bağlı veya yamanma durumunda değildirler ve doğrudan ilişkileri de yoktur. Özerk oldukları söylenebilir. Ancak, fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri ve içinde yaşadıkları toplumla ilişkilerini sürdürebilmeleri için onun medeniyet ve kültür temellerine, kendi iç dinamiklerine dayanmak zorundadırlar. Aksi takdirde toplumsal katkıları zayıflamaktadır.

Kaynaklar

- Aron, Raymond 1957: *The Opium of the Intellectuals*, (trans. by) Terence Kilmartin, Doubleday & Company, U.S.A.
- Barzun, Jacques 1959: *The House of Intellect*, Harper & Brothers, U.S.A.
- Berger, Peter L. 1963: *Invitation to Sociology: A Humanistic Perspective*, Anchor Books, U.S.A.
- Berger, Peter L., Luckmann, T. 1966: *The Social Construction of Reality*. USA.
- Bilgiseven, Âmiran Kurtkan 1985: *Din Sosyolojisi*, İstanbul
- Congdon, Lee 1991: *Exile and social thought: Hungarian intellectuals in Germany and Austria, 1919-1933*, Princeton University Press, N.J.
- Leo, John: "Confronting the social deficit (views of D. P. Moynihan)." *U.S. News & World Report*. v. 114, Feb. 8 '93, s. 28.
- Lynd, Robert S. 1964: *Knowledge for What? The Place of Social Science in American Culture*, Evergreen Black Cat Book, U. S.A.
- Kantrowitz, Barbara: "He's The Next Best Thing: A Student Of Genius (H. Gardner)." *Newsweek*. v. 121, June 28 '93, s. 48-9.
- Keklik, Nihat 1982: *Felsefenin İlkeleri*, C. I, Doğuş Yayınları, İstanbul.
- Mannheim, Karl 1936: *Ideology and Utopia: An Introduction to the Sociology of Knowledge*, (trans. by) Louis Wirth and Edward Shils, H.B.J. Publishers, U.S.A.
- Merton, Robert K. 1973: *The Sociology of Science: Theoretical and Empirical Investigations*, (Ed. by) Norman W. Storer, The University of Chicago Press, Chicago.
- Mills, C. Wright 1959: *The Sociological Imagination*, Oxford Univ. Press., N.Y.
- Molnar, Thomas 1960: "Intellectuals, Experts and the Classless Society", *The Intellectuals: A Controversial Portrait*, (Ed. by) G. B. de Huszar, The Free Press, Illinois.
- Muller, Jerry Z.: "A neglected conservative thinker (P. Rieff)." *Commentary*. v. 91, Feb. '91, s. 49-52.
- Ortega y GASSET, Jose 1960: "The Barbarism of 'Specialism' ", *The Intellectuals: A Controversial Portrait*, (Ed. by) G. B. de Huszar, The Free Press, Illinois.
- Outhwaite, W. ve Bottomore, T. (ed. by) 1993: *The Blackwell Dictionary of Twentieth-Century Social Thought*, Advisory Editors E. Gellner, R. Nisbet, A. Touraine, Basil Blackwell, Cambridge
- Quandt, Jean B. 1970: *From the Small Town to the Great Community; The Social Thought of Progressive Intellectuals*, Rutgers University Press, New Brunswick, N.J.
- Renoir, Alain 1975: "A Future for the Past: Remarks on the State and Responsibilities of the Classics In America." *MALT Bulletin*; v.49, n.3, s. .25-34.
- Schempp, Paul G. 1989: "From the Outside In and Back Again: A Sociological Analysis of the Acquisition, Evaluation, and Utilization of a Teacher's Occupational Knowledge", Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, CA, March 27-31
- Seton - Watson, G. H. N. 1964: "Intelligentsia" maddesi, *A Dictionary of the Social Sciences*, (Ed. By) J. Gould, W. L. Kolb, The Free Press, N. Y.
- Shills, Edward A. 1960: "The Traditions of Intellectuals", *The Intellectuals: A Controversial Portrait*, (Ed. by) G. B. de Huszar, The Free Press, Illinois

- Sztompka, Piotr 1986: Robert K. Merton, An Intellectual Profile, Macmillan, London
- Tilman, Rick 1984: C. Wright Mills: A Native Radical And His American Intellectual Roots, Pennsylvania State University Press.
- Toynbee, Arnold J. 1947. A Study of History, (Abridgement by D. C. Somerwell), Oxford Univ. Press, U.S.A.
- Toynbee, Arnold J. 1959. Civilization on Trial and the World and the West, Oxford Univ. Press, U.S.A.
- Turhan, Mümtaz 1987. Kültür Değişmeleri, Marmara Üni. Yayınları, İstanbul
- Wagner, Helmut 1983. Alfred Schutz: An Intellectual Biography, University of Chicago Press, Chicago
- Authors Of Their Own Lives: Intellectual Autobiographies, University of California Press, 1990.
- Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language, Gramercy Books, NY, 1989.

SUMMARY

In this paper "what is intellectualism?" and "who is intellectual?" are taken starting points and then examined their social functions through in the chronological process. There is a debate going on about whether they are social or not. New proportions should be taken into consideration because of rising importance of knowledge. Some of them sociologically analyzed in this paper are that the intellectuals are real producers of social developments and transformations. In conclusion, they are not conducted a social class in classical and sociological meanings, but they must reference the dynamics of their cultures.